KAÜ-İİBF DERGİSİ * CİLT: 3 * SAYI: 3 * YIL: 2012
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ, İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ
KAFKAS UNIVERSITY, JOURNAL OF ECONOMICS and ADMINISTRATIVE SCIENCES FACULTY
WEB: http://iibfdergi.kafkas.edu.tr

(7)
TÜRKİYE'DE GÖÇ OLGUSU, GÖÇ EDENLERİN KENTLERE OLAN ETKİLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Yüksel KOÇAK[10]
Elvan TERZİ[11]

ÖZET

Göç, insanların bulundukları yerden ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel nedenlerden dolayı başka bir yere hareket etmelerine verilen genel bir ad, evrensel bir olay olarak tanımlanabilir.

Bu çalışma, Türkiye'deki göç olgusuyla sınırlandırılmış olup çalışmada, kavramsal olarak göç ve göç olgusuna değinildikten sonra, Türkiye'deki göç olgusundan, göçlerin ortaya çıkış nedenlerinden ve sonuçlarından bahsedilmiştir. İkinci olarak, Türkiye'deki göç çeşitlerine değinilmiş, daha sonra da Türkiye'de göç edenlerin kentlere uyumu, kentlere olan olumlu olumsuz etkileri irdelenmiştir. Son olarak da göçleri aza indirebilmek amacıyla alınabilecek çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç, göç çeşitleri, kentleşme, çevre sorunları.

[10] Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
[11] Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

KAÜ-İİBF DERGİSİ * CİLT: 3 * SAYI: 3 * YIL: 2012
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ, İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ
KAFKAS UNIVERSITY, JOURNAL OF ECONOMICS and ADMINISTRATIVE SCIENCES FACULTY
WEB: http://iibfdergi.kafkas.edu.tr

IMMIGRATION FACTOR AT TURKEY: INFLUENCES OF MIGRANTS' TO CITIES AND SOLUTION SUGGESTIONS

ABSTRACT

Migration can be defined as a general act and a universal event in which the people move from their own places to another place due to the economic, social, political and cultural reasons.

This study is limited to the phenomenon of migration in Turkey. Furthermore, the emerging reasons and results of migration and the phenomenon of migration in Turkey have been discussed after migration and the phenomenon of migration have been conceptually mentioned in this study. In the second place, the types of migration have been mentioned, then integration of people who have migrated to cities in Turkey and their negative and positive effects over the cities have been evaluated. In conclusion, the solutions have been offered in order to reduce migrations.

Keywords: Migration, types of migration, urbanization, enviromental issues

1. GİRİŞ

Göç kavramı, insanların bulundukları yerden ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel nedenlerden dolayı başka bir yere hareket etmelerine verilen genel bir ad, evrensel bir olay olarak tanımlanabilir. Göç olgusu, insanlığın en eski tarihlerinden bu yana süregelen ve gelecekte de devam edecek olan, dünyanın her yerinde görülebilecek bir durumdur.

Türkiye'de göç olgusu, 1950'li yıllarda sanayileşmenin etkisiyle ve kentleşmenin ortaya çıkmasıyla hız kazanmıştır. Tarım devriminden Sanayi Devrimine geçişin etkisi insanları ve insanların yaşamlarını etkilemiştir. İşsiz kalan tarım işçileri kentlerde ortaya çıkan yeni iş imkânlarından dolayı kentlere göç etmeye başlamışlardır. Kentlere yönelen bu göçler birçok sorunu da beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmada betimsel ve tarihsel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Basılı ve elektronik ortamdaki yazılı kaynaklar taranarak bilgi toplanmış, elde edilen bulgular niceliksel olarak çözümleme teknikleriyle işlenmiştir. Türkiye örneği ile sınırlı olan bu çalışma, Türkiye'deki göç olaylarını kapsamaktadır. Çalışmada ilk olarak kavramsal olarak göç ve göç olgusundan bahsedilmiş, daha sonra Türkiye'deki göç olgusundan, göçlerin ortaya çıkma nedenlerinden ve sonuçlarından bahsedilmiş, bunun peşinden Türkiye'deki göç çeşitlerine değinilmiş, daha sonra da Türkiye'de göç edenlerin kentlere uyumuna, kentlere olan olumlu olumsuz etkilerine değinilmiş ve son olarak da göçleri aza indirebilmek amacıyla alınabilecek çözüm önerilerinden bahsedilmiştir.

2. KAVRAMSAL OLARAK GÖÇ VE GÖÇ OLGUSU

Göç, insanlık tarihinin başladığı dönemden bu yana var olan bir olgudur. Göç kavramını değişik şekillerde açıklamak mümkündür: Göç, coğrafi mekan değiştirme sürecinin ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısını değiştiren nüfus hareketidir (Özer, 2004:11). Göç, her şeyden önce mekân değiştirme durumudur. Kişiler muhtelif sebeplerle bulundukları bölgeden bir başka bölgeye gitmektedirler. Bu durum sürekli olabileceği gibi geçici nitelikte de olabilir. Eğitim ve çalışma amaçlı, kısa süreli ve bu sürenin sonunda geri dönülebilen, mekân değiştirme hareketlerinin de göç sayılabileceği belirtilmektedir (Sağlam, 2006:34). Göç olayını gerçekleştiren kişiye "göçmen (mülteci)" adı verilmektedir.

İnsanlık boyunca yaşanan göçler, mekanda eşitsiz biçimde dağıtılmış ekonomik fırsatlardan yararlanma isteğinin bir sonucu olabildiği gibi ekolojik dayatmalar ya da devlet gibi sosyal bir otoritenin gündeme getirdiği sürgünler, iskanlar ve savaşlar nedeniyle de ortaya çıkabilmektedir (Kaygalak, 2009:9). Göç olgusu tek bir yere özgü bir durum değildir. İnsanın var olduğu her yerde gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Göçlerin ortaya çıkmasına neden olan etkenler tüm dünya ülkelerinin hemen hepsinde aynıdır.

Göçün yarattığı değişmeler kimilerince "modern olmanın" şartı gibi görülürken, kimilerince de "geleneksel hayatın bozulması", "kırdan gelen göçmenlerden kaynaklanan kentsel kültürün yozlaşması", " iki kültür arasında sıkışıp ne köylü ne de kentli olunamaması" olarak değerlendirilebilmektedir. Bazılarınca da göç sonucu oluşan yeni durum, gelenekselliğin ve modernliğin melezleşmesidir (Bal, 2008:106).

Göçler; kırdan kente, kırdan kıra, kentten kente ve kentten kıra doğru olabilmektedir. Türkiye'de çoğunlukla kırdan kente ve kentten kente doğru göçler oluşmuştur. Türkiye'de sanayileşmenin gelişmesiyle birlikte kentleşme oranı artmaya başlamış, göçlerde artış meydana gelmiştir. Bu artış 1950'li yıllara tekabül etmektedir. Bu yıllarda göçler, sanayileşmenin ve kentleşmenin etkisiyle birlikte köyden kente doğru yoğunluk göstermiştir. 1980'lerden sonra ise göçler daha çok kentten kente doğru eğilim göstermeye başlamıştır.

Türkiye'de göç sonucu bölgeler arası nüfus dağılımında dengesizlik olmuştur. En fazla göç veren bölgeler, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri'dir. En fazla göç alan bölgeler ise Marmara ve Ege Bölgeleridir.

3. TÜRKİYE'DE GÖÇ

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında nüfusun önemli bir kısmı köylerde yaşamaktaydı. Bu oran, yıllar itibari ile kentler lehinde bir gelişme göstermiştir. Nüfusun yerleşim yerleri arasındaki değişiminin en önemli nedeni, köyden kente olan göçlerdir. 1980 yılında yerleşim yerleri arasında göç eden nüfus oranı % 9,34 iken, bu oran 1985'te % 8,67, 1990'da % 10,81 ve 2000 yılında ise %11,02 olarak tespit edilmiştir. Bu dönemlerde yaklaşık 15 milyon insan, çeşitli nedenlerden dolayıyaşadıkları yerlerden ayrılmıştır (Güreşçi, 2010: 79).

Türkiye'deki köyden kente göç hareketi ilk zamanlarda bir sorun olarak algılanmamıştır. Hatta bu hareket devlet tarafından desteklenmiştir. Fakat daha sonraki yıllarda, özellikle kentsel

bölgelerde yaşanan ekonomik ve sosyal problemler, köyden kente göçün bir sorun olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Bu durumdan dolayı da kırsal kesimde göçün engellenmesi yönünde bölgesel ve ulusal bazda birçok plan ve program hazırlanmıştır (Güreşçi, 2010:77). Bunlara, Güneydoğu Anadolu Projesi ile Doğu Anadolu Projesi örnek olarak verilebilir

3.1. Göçlerin Ortaya Çıkmasına Neden Olan Faktörler

Petersen, "göç etme nedeni" bağlamında dört değişik tipte göçten bahsetmektedir. Bunlar ilkel, zoraki, zorlayıcı ve serbest göçlerdir (Kaygalak, 2009:11-12). Köyden kentlere olan göçlerin sebepleri belirtilirken öncelikle kentin çekiciliği, cazibesi, kırın yani köyün ise iticiliğinden bahsedilmektedir. Kentten köye olan göçlerde ise kentin iticiliği ve köyün çekiciliği etkili olmaktadır. Köyden kente göç olayı çarpık kentleşme sorununu ortaya çıkartmaktadır. Kentten köye göç olayının yaşanmasının nedeni de köyden kente yaşanan yoğun ve kontrolsüz göçlerin çarpık kentleşmeye sebep olması ve bu "çarpık kentleşme" sonucunda kentlerin köyleşmesine yol açılmış olmasıdır.

Köylerin çekiciliğini, köylerdeki tarımsal alandaki değişimler (hane başına düşen işlenebilir arazi miktarının artması, su kaynaklarından daha fazla istifade edebilmesi, kiracılık sisteminde çiftçinin ödediği bedel miktarının azalması gibi), tarımsal destekleme politikalarında değişim (doğrudan gelir desteği, mazot desteği, gübre desteği, hayvancılık desteklemeleri gibi), tarımsal pazarlama sistemindeki değişim (tarımsal ürünlerin pazarlanmasında modern yol ve araçların kullanılması özellikle canlı hayvan pazarlamasında fire kaybını en aza indirmektedir, hayvan ıslahı çalışmaları da ürünün pazarlama değerini artırmaktadır), köylerde kitle iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşması (bu durum köyleri kentlere yaklaştırmakta ve yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir) gibi nedenleri göstermek mümkündür (Güreşçi, 2010:82-83).

Köyden kente göç insanlara, bozulan düzenlerini yeniden kurabilmek için bir umut yolu olarak görünmüştür. Türkiye'deki göçlerin nedenleri olarak kırın iticiliğini ve kentin çekiciliğini ele almak gerekir. Kırın iticiliğinin nedenleri: Sanayileşmenin gelişmesi, kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı, kırsal alanlarda miras yoluyla tarım alanlarının daralması, kırsal kesimde tarımda makineleşmenin artması ve buna bağlı olarak tarımsal işgücünün azalması, bazı kırsal kesimlerde iklim koşullarının kötü olması, kırsal alanda olan ekonomik istikrarsızlık ve sosyal problemler, doğal afetlerin ve savaşların olması, terör olaylarının insan güvenliğini tehdit etmesi, mevsim dışı ekonomik etkinliklerin yetersiz olması, kırsal kesimde iş imkanlarının sınırlı olması, kırsal kesimde eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği gibi durumlardır (Keleş, 1996:107-108). Kentin çekiciliğinin nedenleri ise: Kentin insanlara daha cazip gelmesi, kentlerde eğitim ve sağlık hizmetlerinin yaygınlığı, kentlerde ulaşım imkanlarının daha iyi olması, kentlerde sanayinin ve hizmet sektörünün gelişmiş olmasından dolayı iş imkanlarının fazla olması gibi etkenlerdir (Keleş, 1996:113-114).

3.2. Göçlerin Sonuçları

Çeşitli nedenlerden dolayı yapılan göçlerin sonuçları da önemlidir. Göçlerin sonucunda olumlu ve olumsuz bazı durumlar ortaya çıkmaktadır.

Göçlerin sonuçları aşağıdaki gibidir (Meral, 2007) :

- Yapılan göçlerle ülke genelindeki nüfusun dağılışında dengesizlik görülür ve yatırımlar düzensiz dağılır,
- Nüfus yoğunluğundan dolayı konut sıkıntısı çekildiği için gecekondulaşma artar. Gecekondulaşmayla birlikte de çarpık kentleşme meydana gelir,
- Kentlerin hızlı büyümesiyle kentteki sanayi tesisleri kentin içinde kalır,
- Kentlerde nüfus artışından dolayı alt yapı hizmetlerinde, sağlıkta ve eğitimde yetersizlik görülür,

- Yapılan göçler sonucunda kültür çatışmaları meydana gelir,
- Kentlere göçlerin artması ile birlikte çevre sorunları da ortaya çıkmıştır.
- Göç alan kentlerde, göçün etkisiyle istihdam ve işgücü, kentin yönetimi, mekansal değişmeler, gelirin dağılımı ve kentin kültürel yapısında değişmeler yaşanmıştır (Kaygalak, 2009:20).
- Göç veren yerde nüfus azalır, göç alan yerde ise nüfus artar.
- Kentlere yapılan göçler sonucunda, kent nüfusunun artması ile birlikte kentte işsizlik oranı da artınca hırsızlık, gasp, anarşi ve toplumsal sorunlar ortaya çıkmaktadır.
- Yurt dışına yapılan göçlerle işsiz olan nüfusun bir kısmı iş bulmuş ve ülke turizminin gelişmesi sağlanmıştır.

Son yıllardaki nüfus olaylarına bakılınca, nüfus, kentleşmenin ilk yıllarında olduğu gibi sadece büyük kentlere değil, gelişebilme özelliği gösterebilen kentlere doğru hareket etmektedir (Konya, Samsun, Şanlıurfa vb). Yani kentten kente göç söz konusudur.

4. TÜRKİYE'DE GÖÇ ÇEŞİTLERİ

Türkiye'deki göç çeşitlerini, "iç göçler" ve "dış göçler" olmak üzere iki ana başlıkta toplamak mümkündür. İç göçler de kendi içerisinde "mevsimlik göçler, sürekli göçler, emek göçleri ve zorunlu – gönüllü göçler" diye ayrılabilmektedir. Dış göçler ise, "beyin göçleri, işçi göçleri ve mübadele göçleri" diye kendi içinde ayrılabilmektedir.

4.1. İç Göçler

İç göç, ülke içinde nüfusun yer değiştirme olayıdır. Bir bölgeden başka bir bölgeye, bir şehirden başka bir şehre sürekli veya geçici bir şekilde insanların hareket etmeleridir. Bir ülkedeki iç göçlerde ülke nüfusu değişmez. İç göçle birlikte bölgelerin ya da illerin nüfus oranı değişir. Türkiye'de iç göçlerin nedenleri olarak, 1950'lerden itibaren yaşanan kapitalistleşme sürecinde sanayileşme ve

tarımdaki hızlı makineleşme, kırsal alanda toprak – nüfus dengesinin bozulması gibi nedenlerle, üretim dışı kalmış olan işgücünün yeni geçim kaynakları elde etmek için büyük kentlere göç etmeleri gösterilebilir. Toplumsal, ekonomik ve siyasal nedenlerden kaynaklanan iç göç hareketleri daha çok o ülkenin geri kalmış bölge ve kentlerinden daha gelişmiş bölge ve kentlerine doğru hareket etmektedir (Özer, 2004:24).

4.1.1. Mevsimlik Göçler

İnsanların her yıl belirli aylar içerisinde bulundukları ortamdan başka bir ortama çalışmak (pamuk ve fındık toplamak gibi), gezmek (tatil amaçlı gidilen yerler gibi) ya da dinlenmek (bağ evlerine gidilmesi gibi) için bir müddetliğine gitmeleri olayına mevsimlik göç denilmektedir. Mevsimlik göçlerde kişiler yılın belirli zamanlarında iki veya daha fazla mekânda yer değişikliği yapmaktadırlar. Mevsimlik göçün yaşanması durumunda birden fazla sosyal ve kültürel yapıyı iç içe yaşama durumu söz konusudur. Mevsimlik göçlerin dışında göçün süresi, göçün niteliğini belirleyen bir ölçüttür (Sağlam, 2006:34). Genellikle Karadeniz ve Akdeniz'de yazları görülen yaylaya çıkma olayı mevsimlik göçler içinde yer alır.

4.1.2. Sürekli Göçler

İnsanların yaşadıkları yerden bir başka yere, temelli yerleşmek üzere gitmelerine "sürekli göç" denir. Sürekli göçler, gönüllü olabileceği gibi zorunlu olarak da yapılmaktadır. İnsanlar daha iyi bir eğitim alabilmek, iyi bir yaşam sürebilmek ve maddi yönden daha da rahata erebilmek için gönüllü olarak göç ederler. Eğer beklenmedik anda çıkan savaşlar, doğal afetler ya da terör olaylarından dolayı devlet tarafından yapılmaya zorlanan göçler olursa bunlar zorunlu göçler olarak tanımlanmaktadır.

Mevsimlik göçleri sürekli göçlerden ayıran etken zamandır. Sürekli göçlerde zaman uzun süredir, geri dönmemek üzere yapılan

göçlerdir. Mevsimlik göçlerde ise zaman dardır, geçici olarak yapılan göçlerdir.

4.1.3. Emek Göçleri

Emek göçleri, tayin nedeniyle yapılan göçler ve işgücü göçleri diye ayrılabilir. Tayin nedeniyle yapılan göçler, geçici olabileceği gibi sürekli de olabilir.Bu göçler, bir memurun işinde çalışabilmesi için ister gönüllü olsun isterse zorunlu olsun yapmaya mecbur olduğu göç çeşidindendir. İşçi göçleri ise, emeğiyle çalışıp para kazanan insanların iş nedeniyle başka bölgelere, şehirlere gitmesiyle gerçekleşen göçlerdir. Türkiye'de buna örnek göstermek mümkündür. Örneğin, pamuk toplama zamanında Çukurova'ya mevsimlik işçi göçleri olmaktadır. Aynı şekilde fındık zamanı diğer bölgelerden de özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nden işçiler geçici olarak Karadeniz'e gitmektedir. Başka bir örnek ise genel olarak Güneydoğu ve Doğu Anadolu'dan işçiler inşaatta çalışmak üzere geçici olarak göç etmektedir. Bunlar mevsimlik göçler kadar da kısa süreli değildir.

4.1.4. Zorunlu-Gönüllü Göçler

Zorunlu göçler, insanların isteğine bırakılmadan, devlet tarafından bazı olaylar ve durumlar karşısında mecburi olarak yaptırılan göçlerdir. Türkiye'de yapılan bu göçlerle insanlar, Türkiye'nin batı ve güney bölgelerine yerleştirilmektedir. Bu durumdan dolayı da göç edilen illerin nüfus oranı artmaktadır. Mersin ve Adana illerini buna örnek vermek mümkündür. Gönüllü göçler ise, hiçbir baskıya maruz kalmadan insanların kendi tercihleri doğrultusunda yaptıkları göçlerdir. İnsanların daha iyi yaşam koşullarında hayatlarını sürdürebilmek, iyi bir eğitim alabilmek, sağlık olanaklarından yararlanabilmek ve daha fazla para kazanabilmek için devlet tarafından hiçbir baskı aracı kullanılmadan gönüllü olarak yaptıkları göçlerdir.

Türkiye'de iç göç hareketlerinin içinde önemli yer tutan zorunlu yerleştirme uygulamaları, Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanmaya başlamıştır. İç iskan politikası olarak uygulanan zorunlu yerleştirmeler, asıl olarak 1925 Şeyh Sait, 1930 Ağrı ve 1937 Dersim isyanlarından kaynaklanmıştır. Bu uygulama, Şeyh Sait isyanının ardından çıkarılan 10 Haziran 1927 tarih ve 1097 sayılı "Bazı Eşhasın Şark Mıntıkasından Garp Vilayetlerine Nakline Dair Kanun" ile 1934 yılında 2510 sayılı Yasa' ya dayanılarak gerçekleştirilmiştir. Yasa'nın bir hedefi, aşiretlerin bir yandan yerleşik yaşama geçmelerini sağlamak, diğer yandan da aşiret içindeki güç yapısının kırılarak, aşiret yaşam tarzını ortadan kaldırmaktı. Bu kanunla birlikte Tunceli, Erzincan, Bitlis, Bingöl, Van, Diyarbakır, Ağrı, Muş, Erzurum, Elazığ, Kars, Malatya, Mardin illerinden 5.074 haneden 25.831 kişi Batı Anadolu'ya gönderilmiştir (Kaygalak, 2009:77-78).

1980'li yıllardan sonra da terör olaylarının artmasıyla ve doğal afetlerin etkisiyle zorunlu göçler yaşanmıştır.Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yoğun olarak yaşanan ve büyük ölçüde de zorunlu göç olarak nitelendirilebilecek göçler, bölgedeki kent merkezlerinin sosyo-kültürel yapısında önemli değişikliklere neden olmaktadır (Özer, 2004:24). Zorunlu yerleştirmeler bazı bölgelerde baraj yapılması ile de olmuştur. Keban ve Hirfanlı barajlarının yapılması sırasında birçok köy ve hane boşaltılmıştır.

4.2. Dış Göçler

Dış göçler, bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçlerdir. Bu göçler, gönüllü olabileceği gibi zorunlu şekilde de olabilmektedir. Ulaşım ve haberleşme imkanlarının artması ile ülkeler arasındaki göçler de artmaktadır. Ayrıca savaş, kıtlık, doğal afet ve terör gibi sebepler dış göçlere özellikle zorunlu dış göçlere, iyi şartlarda yaşama isteği gibi nedenler de gönüllü dış göçlere sebep olmaktadır (Şahin, 2010:57).

Dış göçlerle yapılan Türk işçi göçleri, 1961 yılında başta Almanya olmak üzere Batı Avrupa ülkelerine doğru olmuştur. Daha

sonraki yıllarda diğer Batı Avrupa ve İskandinav ülkeleri ile imzalanan misafir işçi anlaşmaları ile göçler yaşanmıştır. 1970'lerle birlikte Batı Avrupa ülkelerinde yaşanan ekonomik durgunluktan dolayı misafir işçi anlaşmaları feshedilmeye başlanmıştır. Ancak misafir anlaşmalarına son verilmesi, Türklerin Avrupa'ya olan göçlerini engelleyemediği gibi, 1990'larda aile üyelerinin evlenmelerinden dolayı artan bir oranda göçlere devam edilmiştir (İ. Kaya, 2011:163). İşçi göçlerinin dış göçler arasındaki yeri, diğer dış göç çeşitlerinden daha fazladır.

4.2.1. Beyin Göçleri

Beyin göçü, iyi eğitim almış yetenekli işgücünün yetiştiği az gelişmiş bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye göçüne denilmektedir. Kıt kaynakları ile yetiştirdiği değerli beyinleri kaybeden az gelişmiş (gelişmekte olan) ülkelerin beyin göçü nedeni ile gelişmeleri daha da yavaşlarken, gelişmiş ülkelerin yetişmiş beyinlere daha yüksek ücret ve daha iyi olanaklar sağlaması ile gelişmeleri daha da hızlanmaktadır. Beyin göçü ülkeler arasındaki gelişmişlik farklarının artmasına neden olan etkenlerdendir (M. Kaya, 2003:1).

Beyin göçü, az gelişmiş olan ülkelerde daha çok görülmekte ve gelişmiş ülkelere doğru yapılmaktadır. Bazı beyin göçleri de gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru olmaktadır. Bu tarz beyin göçlerinde ülkelerin kaybedeceği pek bir şey yoktur. Gelişmemiş ülkelerden yapılan beyin göçleri ise o ülke için kayıp sayılmaktadır.

Beyin göçü 1960'lı yıllarda başlayarak, doktorlar, mühendisler ve bilim adamları arasında yaygınlaşmıştır. Beyin göçü, hem iç hem de dış beyin göçü olarak ikiye ayrılabilir. Ülke içinde gerçekleşen beyin göçüne iç beyin göçü, ülke dışına gerçekleşen beyin göçüne ise dış beyin göçü denilmektedir. Türkiye'de devlet sektöründen özel sektöre geçilmesi iç beyin göçüne örnektir. Dış beyin göçünde ise Türkiye'den yurt dışına giden doktorlar ve mühendisler örnek olarak verilebilir. İç beyin göçlerinin ülkeye zararı

pek yoktur ama dış beyin göçlerinin ülkeye zararı büyüktür (M. Kaya, 2011:1). Beyin göçünü doğuran nedenler: İşsizlik sorununun var olması, gelişmiş ülkelerin insanlar üzerindeki özenti etkileri, almış olduğu eğitime uygun iş bulamaması, yapılan işin beğeni görmemesi, yaşanılan ülkede çalışma koşullarının iyi olmaması, daha iyi bir eğitim alabilme isteği, araştırma ve inceleme yapabilme konusundaki yetersizlik, siyasi tercihler gibi etkenlerdir (Gürak, 2008:121).

4.2.2. İşçi Göçleri

İşçi göçleri, ülke içine olabileceği gibi, ülke dışına da yapılmaktadır. Dış göçlerdeki işçi göçleri, çalışmak amacıyla insanların yurt dışına giderek yapmış oldukları göçlerdir. Bu göçler genellikle işsizlikten dolayı yapılmaktadır. Türk işçi göçünün başlaması Federal Almanya Cumhuriyeti'nde düzenlenen bir mesleki yetiştirme programına dayanmaktadır (Abadan-Unat ve diğerleri, [tarihsiz]:28).

1960'larda Türkiye yurt dışına olan işgücünü desteklemiştir. Fazla işgücü ihracatının desteklenmesindeki temel amaç, istihdam darlığı olan Türkiye'den bu işgücü fazlasını dış ülkelere yöneltmek, buna karşılık da Türk işçilerinin döndüklerinde, dış ülkelerde nitelikli işçi haline gelecek olan bu işçilerin ulusal sanayi işletmelerinden yararlanarak, bu insanların kazanacakları niteliklerden dönüşlerinde yararlanmalarını ve iş bulabilmelerini sağlamak olmuştur (Abadan-Unat ve diğerleri, [tarihsiz]:30).

İşgücü göçü, 1960'larda II. Dünya Savaşı'ndan sonra yıkılan Avrupa ekonomisini yeniden kurmak amacıyla Batı Avrupa ülkeleri, işgücünü karşılamak için dış ülkelerden işçi talep etmişlerdir (Almanya, Fransa, Belçika ve Hollanda gibi ülkeler). 1980'lerden sonra Batı Avrupa ülkeleri işçi alımını bırakmasıyla göçlerin yönü, alt yapı ve inşaat hizmetleri için S.Arabistan, Libya, Ürdün gibi ülkelere doğru olmuştur. 1990'larda ise işgücü göçü, eski Sovyet Cumhuriyetleri'ne yönelmiştir. Çalışmak amacıyla Türkiye'den ve diğer ülkelerden işgücü göçü yapan insanlar, gittikleri yerlere

alışamadıkları için büyük çoğunluğu ülkelerine geri dönmüşlerdir (Alper, 2005:33). Türkiye'den yurt dışına çalışabilmek için giden işçilerin Türkiye'nin ülke ekonomisine katkıları fazla olmuştur. Türkiye'nin döviz açığından dolayı kaynaklanan ekonomik sorunları, yurt dışındaki Türk işçilerinin biriktirdikleri dövizleri Türkiye'ye göndermeleriyle biraz azaltılmış oldu.

4.2.3. Mübadele Göçleri

Mübadelenin kelime anlamı değiş-tokuştur. Bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan, ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değiştirmesiyle olan göçlere mübadele göçleri denilmektedir. Mübadele göçünü yapan insanlara da mübadil adı verilmektedir.

Mübadele göçlerine Kurtuluş Savaşı sonrasında Lozan Barış antlaşması ile Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan nüfus mübadelesi göçü örnek verilebilir. Bu mübadele Anadolu'daki 1.200.000 Rum'un Yunanistan'a, Yunanistan'daki 500.000 Türk'ün de Türkiye'ye gelmesi ile sonuçlanmıştır. Batı Trakya Türkleri ve İstanbul Rumları bunların dışında tutulmuştur (Çobanoğlu, 2011). Mübadele göçleri, zorunlu göçlerdendir ve çok sık karşılaşılan göç çeşitinden değildir. Genellikle savaşlardan sonra alınan kararlar sonucunda meydana gelebilmektedir. Mübadele göçü ile göç eden insanlar (mübadiller) alıştıkları, doğup büyüdükleri yerden devletlerin karşılıklı olarak aldıkları kararlar sonucunda zorunlu göçe mecbur bırakılmış ve birçok insan mağdur olmuştur.

5. TÜRKİYE'DE KENTE GÖÇLERLE BİRLİKTE ORATAYA ÇIKAN SORUNLAR

Türkiye'deki göçlerin kentlere (şehirlere) olan etkilerinden bahsetmeden önce kentleşmenin tanımını ve sebeplerini açıklamak gerekmektedir. Sanayiye ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu beraberinde getiren, toplum yapısında artan oranda örgütleşme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranışlarında kentlere ilişkin

değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecine "kentleşme" denilmektedir (E. Kaya ve diğerleri, 2008:15-16). Ayrıca kentleşme, kentlerde yaşayan nüfusun ve kent sayısının artması anlamına da gelmektedir.

Kentleşme, Sanayi Devrimi ile başlamıştır. Sanayileşme ile birlikte modernleşmenin ortaya çıkardığı toplumsal bir olgudur. Sanayi Devriminin birçok etkisinin yanında üç önemli sonucu vardır: Sosyal yapıda farklılık, üretimde yenilik ve nüfus mobilitesinde hızlılık (kentleşme) bu önemli sonuçlardandır (E. Kaya ve diğerleri, 2008:16).

Türkiye'de kentleşme 1950'li yıllarda sanayileşme ile birlikte gelişme göstermiştir. Sanayileşmeyle birlikte kentlerdeki fabrika sayılarında artış olmuştur. Fabrikalar artınca, kırda işsiz kalan insanlar kentlere gelerek iş bulmaya başlamışlardır. Bunun beraberinde de kırdan kente göç yaşanmıştır. Dolayısıyla da kentleşme süreci başlamış olmuştur.

Kentleşmenin siyasi, iktisadi, teknolojik ve sosyo-psikolojik sebepleri vardır. Siyasi sebepler olarak, her ülkenin sahip olduğu siyasi rejimler kentleşmeye olumlu olumsuz yönlerden etkileyebilir. Örneğin bir kentin başkent olması, bir anda kentleşmesine sebep olabilir (Ankara gibi) (Özer, 2004:60). İktisadi sebepler olarak, insanların kırsal alanda iş bulma ihtimalinin azalmış olması ve kentsel alanda iş bulma ümidinin daha yüksek olması gösterilmektedir. Teknolojik sebepler radyo, televizyon, gazete ve internet sayesinde kentlerin insanlara ne gibi fırsatlar sunabileceği konusunda daha rahat fikir edinilmesini sağlamaktadır. Denizyolu, karayolu, demiryolu ve havayolu alanındaki gelişmeler ulaşım konusunda daha rahat edilmesini sağladığı için kentlere göçün sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Son olarak da sosyo-psikolojik nedenler olarak kan davaları, kent havasının insanı özgür kılacağı inancı ve çevre baskısı olmadan yaşama isteği kentlere göçlerde etkili olmaktadır. "İstanbul'un taşı toprağı altın", "Doğunun Paris'i" gibi ifadelerin söz konusu kentlerin kentleşmelerinde psikolojik açıdan etkili olduğu

söylenebilir (Şahin, 2010:49-53).

Türkiye'deki kentleşmenin Ankara dışındaki kentlerde hız kazanması, 1950'lerden sonra görülmektedir. Bunun en önemli nedeni, tarıma traktörün girmesidir. Traktörün tarıma girmesiyle tarımla uğraşan birçok insan işsiz ya da gizli işsiz kalmıştır ve bununla birlikte 1950'den sonra karayoluna ağırlık verilmesiyle ve son yıllarda da havayoluna yönelik yenilikler yapılarak birkaç firmanın hava taşımacılığına girmesiyle kentleşme hızında artış olmuştur (Şahin, 2010:55). Genel olarak bakıldığında insanlar, kentlere ekonomik nedenlerin yanında iyi bir yaşam sürebilmek umuduyla da göç etmektedirler. Kentlerin çekici yönleri de insanların kentlere göç etmelerine neden olmaktadır.

Türkiye'nin kentleşme durumuna bakılınca kentleşme, özellikle Türkiye'nin batısında daha yoğundur. Kentleşmeyi tetikleyen göçlerin yönü de hep batıya doğru eğilim göstermiştir. Göçler, bazen kırsal alandan büyük şehirlere doğrudan göç şeklide, bazen de önce küçük ve orta ölçekli kentlere, daha sonra büyük şehirlere olacak şekilde olmuştur. Göç hareketine ilk katılanlar, gençler ve az çok okuma yazma bilenlerdir. Gidilen yerlere tutunabilme açısından hemşehrilerin bulunması önemsenmiştir. Bu da kentlerde belli yörelerden gelenlerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerin oluşmasına sebep olmuştur. Kentlerin gelişmesinde üniversitelerin, kamu iktisadi teşekküllerinin ve askeri gazinoların etkileri oldukça fazla olmuştur (Şahin, 2010:55-56). Göçler, hem göçü veren hem de alan birimler üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Hem kırdan kente hem de kentten kente gerçekleşen göçlerde göçü veren birimin ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşamında birtakım değişiklikler ortaya çıkmaktadır. Genç, nitelikli ve üretken nüfusun bir bölümünü kaybetmesi, maddi sermayenin ve diğer ekonomik kaynakların belli kentsel merkezlere akarak orada yoğunlaşmasına sebep olması göçü veren bölgelerde gerçekleşen olaylardandır. Özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra sosyo-mekansal gelişmeler açısından ortaya çıkan genel eğilim, göç sürecinde göçü alan birim olarak kentlerin öne

çıkmasıdır. Göçler özellikle, yoğun ve kontrolsüz biçimde yaşandığı dönemlerde kentin toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik yaşamına damgasını vuran bir olay olarak ortaya çıkar. Göçler, sanayileşme ile birlikte yoğun ve kontrolsüz bir biçimde yaşanmıştı (Kaygalak, 2009:18-20). Göç alan kentlerde göçün yarattığı etkiler genel olarak kentlerin fiziki dokusuna, kent yönetimine, kentin kültürel yapısına yönelik olmuştur. Türkiye'de kentlere göçlerle birlikte birtakım sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Gecekondulaşma, işsizlik sorunu, alt yapı ve ulaşım sorunu, konut sorunu, bölgelerarası yatırımlarda, kentleşme oranında ve nüfus yoğunluğunda dengesizlik sorunu, kentle bütünleşme sorunu, çevre sorunları gibi olaylar bunlardan bazılarıdır. Gecekondulaşma olgusu küresel bir olgudur. Bütün gelişmekte olan toplumların farklı düzeylerde de olsa yaşadığı bir durumdur. Gecekondulaşma, Türkiye'de özellikle 1950'li yıllardan sonra tarımda yaşanan yapısal dönüşümün sonunda kentlere doğru yönelen göç dalgalarının yarattığı sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik gibi çok yönlü bir olgudur. Genellikle büyük metropollerde öncelikle gecekondu mahalleleri kentin çevresinde kurulmuş olmasına rağmen zaman içinde kent genişledikçe bu gecekondular iç tarafta kaldılar (Bal, 2008:117).

Göçmenler genelde düşük gelire sahip olduklarından meşru yoldan konut sahibi olamayacaklarını anlayınca, dayanışma içinde belediye memurlarının ve yıkım ekiplerinin müdahalelerine rağmen ilk zamanlarda gerçekten bir gecede konutlarını yapmayı başarmıştılar. Bu yüzden de bu yasal olmayan konutlara "gecekondu" denilmiştir. Gecekondulaşma, Türkiye kentleşmesinin ilk aşamasında ortaya çıkmış ve 1950'lerde kurumsallaşmıştır (Bal, 2008:118). Göçmenlerin konut ihtiyacını karşılayan gecekondular, kentin fiziki yapısını bozacak dereceye gelmiş ve çarpık kentleşmeyi beraberinde getirmiştir.

Kentlere gelen nüfus, sanayileşme süreci çerçevesinde oluşturulan yeni iş alanlarının çok üstündeydi. Bunun sonucu olarak, kentsel nüfusun önemli bir bölümü hizmet sektörüne kayıp bu

bölümün beklenmedik ölçüde büyümesine yol açarken, kentlerdeki gizli ve açık işsizlik oranı da sürekli olarak artmıştır.Bu da işsizlik sorununa neden olmuştur (Keleş, 1996:119-120). Türkiye'deki kentleşmenin sanayiye bağlı olarak gelişmemesi, kent istihdam yapısındaki gizli ve açık işsizliğin ortaya çıkmasına aracı olmaktadır (Keleş, 1996:122).Gelişmekte olan ülkelerde kentleşme kısa bir zaman dilimine sığdırıldığından kent, kentsel işlevlerinden soyutlanmış, aşırı ve nüfus yığılmalarının ortaya çıktığı bir yer haline gelince kentin, temel maddi özellikleri olan yol, kanalizasyon, su, elektrik gibi alt yapı hizmetlerinin yerine getirilememesi durumundan dolayı alt yapı sorunu ortaya çıkmaktadır. Alt yapı yetersizliğinin başlıca sebebi kaynak yetersizliğidir (Özer, 2004:68). Ulaşım sorunun nedeni ise kentlerin nüfusunun düzensiz ve hızlı bir şekilde artmasıyla insanları taşıyan özel araçlar ile toplu taşıma araçlarının sayısının artmasıdır. Konut, birey ve aile için temel gereksinimlerinden biridir. Barınma sorununu karşılamaktadır. 1960'lara kadar önemli sorunlar arasına yer almayan konut, hızlı kentleşme, nüfus artışı, çekirdek aile yapısının yaygınlık kazanması ve gelir düzeyinin düşüklüğünden dolayı sorun olarak ortaya çıkmıştır (Özer, 2004:69). Kentlerin hızla artan nüfusuna karşılık konut sorununun patlak vermesi kaçınılmaz olmuştur.

Hızlı kentleşmenin ortaya çıkardığı olumsuz durumlardan diğeri, bölgelerarası yatırımlarda, kentleşme oranında ve nüfus yoğunluğundaki dengesizliktir. Kentleşme süreci içinde kente göç eden insanların genellikle metropollere (İstanbul, Ankara, İzmir) gitmeleri ile hem bölgelerarası yatırımlarda hem kentleşme oranında hem de nüfus yoğunluğunda sorunlar ortaya çıkmaktadır. Nüfusu kalabalıklaşan kente daha fazla yatırım yapılmak zorundadır. Kentleşmeden dolayı Türkiye'nin kentleşme oranı ve nüfus alma oranı fazla olan özellikle batı illerine yatırım yapılması gerekmektedir. Türkiye'nin metropol şehirlerinde nüfus, genelde kentleşmenin etkisiyle artarken, göç edilen bölgelerin nüfusunda azalma gerçekleşir. Bu durumda nüfus dağılımında ve bölgelerarası yatırımlarda

dengesizlik oluşturur. Kırdan (köyden) kente göç eden insanların, kentle bütünleşme sorunu yaşadıkları gözlenmektedir. Bu durum da kentte iki ayrı kesimin oluşmasına neden olmaktadır (köylüler-şehirliler). Göç edenler ekonomik nedenlerden dolayı kent yaşamına ayak uyduramamaktadırlar. Ayrıca, şehirlilerin kente gelen göçmenlere karşı küçümseyici, dışlayıcı tutum ve davranışlarda bulunmasının etkisiyle de göç edenler kentle bütünleşememektedirler (Özer, 2004:70).

Kültür ve adet farklılıklarından dolayı da göç edenler kentlerde sorun yaşamışlardır. Hem kentte bulunanlar hem de kente göç edenlerin birbirlerine uyum sağlayamamaları kentlere de olumsuz yansımıştır. Son olarak da kente göçlerle birlikte ortaya çıkan çevre sorunlarından (gürültü gibi) bahsedebiliriz. Nüfusu kalabalıklaşan şehirlerin çevre sorunları da artmaktadır. Kentte yaşayanların kent olanaklarını korumamaları, kentsel hizmetlerin maliyetlerinin yüksek oranda artmalarına sebep olmaktadırlar. Çeşmeler, parklar, banklar, yerler ve benzeri donatım ve ekipmanlar tahrip edilmekte ve çevre hızlı bir şekilde kirletilmektedir (E. Kaya ve diğerleri, 2008:42). Bu kirliliklerden dolayı da kentlerden beklenilenlerin aksine kentsel sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Çevre sorunlarını doğuran temel etmenlerin başında "düzensiz kentleşme" gelmektedir. Çevre kirlenmesinin yoğunluk kazandığı bölgeler kirlenme sorununu oluşturan etmenlerin yer aldığı bölgelerdir. Bu bölgelerin başında metropolitan alanlar gelir. Bu durum nedeniyle çevre kirlenmesi konularında, bu metropolitan alanlar için, uzun süreli politikalar geliştirmesini gerekli kılmaktadır. Gökdelenleri çoğaltıp, yeşil alanları betonlaştırmak da çevre kirlemesine neden olmaktadır (Tokuçoğlu, 1993:19). Çevre sorunları insanlara hem yaşam koşullarında hem de görüntü nedeni ile rahatsızlık vermektedir. Büyük kentlerde nüfus yoğunluğu fazla olunca, kentlerdeki insanların ihtiyaçlarının karşılanmasında sıkıntılar meydana gelmektedir. Türkiye'de son dönemlerde metropol kentlere göç edenlerin yaşadıkları kültürel şoku aşabilmeleri ve kente tutunabilmeleri için hemşehri dernekleri

tarafından çeşitli organizasyonlar yapılmaktadır. Kente gelenler iş ve konut bulabilmek, ekonomik ve sosyal sorunlarını azaltabilmek ve kültürel kimliklerini koruyabilmek için dernek ya da vakıf benzeri örgütlerin çatısı altında hemşehrilik adına birleşmektedirler (Bal, 2008:137). Göç edenler, genelde daha önce göç etmiş olan akrabasının yanına gelerek kentte tutunmaya çalışmaktadırlar. Köy yerinden kentlere göç eden insanlar üzerlerindeki şoku daha kolay atabilmek için onlara yol gösterebilecek birilerinden yardım almaları daha doğru olacaktır.

6. GÖÇLERİ AZA İNDİREBİLMEK İÇİN ALINABİLECEK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Göçleri tamamen durdurabilmek mümkün değildir. Zorunlu göçlerin durdurulması olası iken gönüllü göçlerin durdurulması pek öyle görünmemektedir. Göçlerin getirdiği olumlu sonuçların yanında olumsuz sonuçlar da mevcuttur. Çözüm önerileri ile birlikte Türkiye'de göçlerin oranını azaltmak, hem kentlerin düzeni için hem de insanların psikolojik durumları için faydalı olabilir. Çözüm önerilerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- İşsizlik sorununun olabildiğince aza düşürülmesi,
- Bölgelerarası yatırım farklılıklarının azaltılması,
- Kentlerdeki eğitim, sağlık ve alt yapı hizmetlerinin kırsal kesimlerde de uygulanması,
- Kırsal alanlarda özellikle tarıma dayalı sanayi kollarının geliştirilmesi,
- Ahır hayvancılığının geliştirilmesi,
- Beyin göçünü engelleyecek önlemlerin alınması,
- Metropol kentlerin olanaklarının diğer kentlere de sunulabilmesi,
- Türkiye'nin kırsal bölgelerindeki üniversitelerin imkanlarının geliştirilmesi,
- Doğal koşullara uygun yatırımların yapılması,

- Her yörenin kendine has ürünleri devlet tarafından özellikle desteklenmelidir.

7. SONUÇ

Türkiye'de göç olgusu, Türkiye tarihinin her döneminde görülen bir durumdur. Göçler, hayat şartlarının ne getireceğine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Sadece Türkiye'de değil dünyanın her yerinde göçler yaşanmaktadır ve göçlerin nedenleri hemen hemen aynı özellikler göstermektedir. İnsanlar hayatta kalabilmek ve iyi bir yaşam sürdürebilmek için elinden ne geliyorsa yapmaya çalışmaktadırlar. İnsanlar çağın değişen ve gelişen olaylarına istesin veya istemesin ayak uydurmak zorunda kalmaktadır.

Türkiye'de göçler özellikle makineleşmenin arttığı yani 1950'li yıllardan sonra yaygınlaşmaya başlamıştır. Tarımda makineleşmenin başlamasıyla, işsiz kalan işçiler yeni arayışlara başvurmuştur. Aynı yıllarda kentleşme olgusu ortaya çıkmış ve kentlerin olanakları insanlara cazip gelmeye başlamıştır. Önceleri devlet eliyle desteklenen göç, kentlerde birtakım sorunları da beraberinde getirmiş ve bunun üzerine devlet, öncekinin aksine göçü önlemeye çalışmış ancak bunda yeterince başarılı olamamış, insanlar kentlere göç etmeye devam etmişlerdir.

İnsanların daha iyi bir yaşam sürebilmeleri, eğitim alabilmeleri, sağlık olanaklarından yararlanabilmeleri ve en önemlisi de iş bulabilmeleri için kente göç ettikleri görülmektedir. Göç eden insanlar, göç ettikleri yerlerde kendi yaşantılarını idame ettirmeye devam etmekte ve kültürlerinden kopamamaktadırlar. Bu durum onları, diğer kentliler tarafından "öteki"leştirmekte ve kültür çatışmalarına da yol açmaktadır. Türkiye'deki göç çeşitlerini, "iç ve dış göçler" olarak ikiye ayırmak mümkündür. İç göçler; ülke içinde ya mevsimlik olarak ya da sürekli bir şekilde gerçekleştirilen göçlerdir. Dış göçler ise; ülke dışına yapılan göçlerdir. Genellikle bir işte çalışabilmek için yurt dışına yapılan göçler bu tür göçlere örnek gösterilebilir. Bu göçlerin bir kısmı gönüllü (beyin göçü, sürekli

göçler gibi), bir kısmı da zorunlu (mübadele göçleri, terör olaylarından ve doğal afetlerden kaynaklanan göçler gibi) şekilde olmaktadır.

Türkiye'deki göçler sonucunda hem göç alan hem de göç veren yerlerde ortaya birçok sorun çıkmaktadır. Gerek nüfus dağılımında gerekse yapılan yatırımlarda ülke genelinde bölgelerarasında eşitsizlik, dengesizlik görülmektedir. Türkiye'nin batı bölgeleri sürekli gelişirken doğu bölgelerinde çok fazla bir değişiklik görülmemektedir. Gecekondulaşmayla birlikte kentlerin yapısı bozulmaktadır. Göçlerle birlikte var olan kültürel çatışma kişilerin kimlik krizine girmelerine ve insanlarda psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Göçlerin bu denli yoğun olmasını engelleyebilmek için bazı önlemler alınabilir. Özellikle göç veren bölgelere yatırım yapılarak büyük kentlerdeki olanaklar buralarda sağlanabilirse göçlerin bir kısmı azaltılabilir. Göç veren yerlerde iş imkanlarının artırılması da önemli bir çözüm yolu olabilir. Ülke genelinde kentler arasındaki her yönlü uçurum azaltılabilirse, ne insanlar doğup büyüdükleri yerden ayrılmak zorunda kalmış ne de gittikleri yerlerde ikincil muamele ile karşılaşmış olurlar. Ayrıca ayrımcılığın verdiği psikolojik sorunlarla çatışma ortamı da engellenmiş olur. Bunlara benzer yapıcı çözümler üretilebilirse geçici göçler dışındaki göçlerin oranında azalma mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

ABADAN-UNAT, Nermin, Ruşen KELEŞ, Rinus PENNİNX, Herman Van RENSELAAR, Leo Van VELZEN, Leyla YENİSEY, **Uluslararası İşçi Göçünün Boğazlıyan İlçesindeki Etkileri Üzerine Bir İnceleme Göç ve Gelişme**, Ankara, Simurg Kitabevi, [tarihsiz].

ALPER, Ahmet Murat, **İşçi Dövizlerini Belirleyen Makro Ekonomik Etkenler: Türkiye Örneği**, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005.

BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, Isparta, Fakülte Kitabevi, 2008.

ÇOBANOĞLU, Süheyl, "Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi", **RUBASAM**, Rumeli Balkan Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2011, http://www.rumelibalkanfederasyonu.org/site/index.php?option=com_content&view=article&id=1974:tuerkye-yunanstan-nuefus-muebadeles&catid=2:sl-bano (11 Haziran 2011).

GÜRAK, Hasan, **Küresel Ekonomi**, E-Kitap, (2008), http:// www.hasmendi.net/makale_gurak/Kuresellesme_Kitap_2010.pdf, (11 Haziran 2012).

KAYA, Erol, Hulusi ŞENTÜRK, Osman DANIŞ, Sami ŞİMŞEK, **Modern Kent Yönetimi-I**, İstanbul, Okutan Yayıncılık, 2008.

KAYA, İlhan, "Avrupalı Türkler: Misafir İşçilikten Avrupa Vatandaşlığına", **Eastern Geographical Review** Sayı:19, (2008), s.149-166.

KAYA, Muammer, "Beyin Göçü Erozyonu", Üniversite ve Toplum, Sayı:9, (2003), s.1-4.

KAYGALAK, Sevilay, **Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme**, Ankara, Dipnot Yayınları, 2009.

KELEŞ, İhsan, **Türkiye'de Kent Planlanmasının Sosyo-Kültürel Boyutları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996.

MERAL, Berk, "Köyden Kente Göç ve Sonuçları", http:www.ehayat.net /koyden-kente-goc-ve-sonuclari-2/, 31 Ekim 2007, (15 Mayıs 2011).

ÖZER, İnan, **Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme,** Bursa, Ekin Kitabevi, 2004.

SAĞLAM, Serdar, "Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme," **Türkiyat Araştırmaları**, Sayı:5, (2006), s.34-44.

ŞAHİN, Yusuf, **Kentleşme Politikası**, Trabzon, Murathan Yayınevi, 2010.

TOKUÇOĞLU, Bülent, "Çevre Sorunları ve Kentleşme", **Çevre Dergisi**, Sayı:6, (1993), s.19-21.